

ANDRUS KIVIRÄHK**KUNSTNIK JAAGUP**

Ühel päeval nähti kruvikeerajat mööda teerada tõttamas. Traadist olid tööriistale tillukesed koivad alla tinutatud, need sibasid kiiresti nagu kärbsel. Käsi ega pead kruvikeerajal polnud, küll aga punasest lõngast saba, mis vahetevahel vingerdas. Kruvikeeraja liikus otsejoones, komberdas üle kivikeste ning kahlas lompides — tal puudusid ju silmad, millega ümbrust kaeda ning kuivemat rada valida. Siiski edenes jalutamine õige jõudsalt ning peagi kadus kummaline rännumees heki taha.

Mait Märg oli veidra sündmuse tunnistajaks olnud. Ta nõjatus aiapostile ja saatis möödijat pika pilguga, ise heinakõrt närides. Siis alles, kui kruvikeerajast enam varjugi ei paistnud, taipas Mait, et oleks olnud ilus ka naine kohale hõigata, küllap pakkunuks vaatepilt toleleegi huvi. Nüüd oli muidugi hilja, kuid Mait tegi siiski valju häält ja naine tuli uurima, mis mehel viga.

„Mida sa ajad!“ pahandas ta, Maidu jutu ära kuulanud. „Kas sa pead mind päris tobedaks või? Arvad, et ma sind usun!“

Naine lõi käega ja tahtis tuppa tagasi minna, aga Mait ei lasknud.

„Jumala tõi, usu mind!“ seletas ta. „Kruvikeeraja patseeris siit mööda nagu mõni linavästri. Ei tea, ehk käis patareidega? Kuramuse peen trikk, igatahes!“

„Kuule, kas sa räägid tõsiselt või?“ uuris seepeale naine ja vaatas Maidule kahtlevalt otsa. „Ikka tõesti läks kruvikeeraja mööda teed? Ei, ma ei usu!“

Aga Maidul polnudki tarvis naist veenma hakata, sest juba lähenes mööda teed uus külaline — kirju tolmuimejalohv. Sellel saksal jalgu polnud, lohv roomas maona, loogeldes nii, et liiv kahises ja tuiskas. Ussil olid kastanimunadest silmad, mis põrnitsesid taeva poole, ning sadul seljas.

„Näed, näed, Siiri!“ hüüdis Mait erutatult. „Veel üks!“

„See on ju päris madu!“ kiljatas Siiri. „Äkki poeb aia alt sisse?“

Tolmuimejavoolik oleks kui Siiri sõnu kuulnud, pööras nina Märgade aia poole ja lähenes hoogsalt.

„Appi, appi!“ karjus Siiri, Mait otsis relva, ei leidnud ähmiga midagi muud kui hernekepi ja kiskus selle väate puruks rebides peenrast välja. Voolik oligi juba aiani jõudnud ja libistas end väledalt värava alt läbi. Siiri põgenes kriisates toa poole, Mait vehkis kepiga, lohv põikles aga osavalt eest ära ja roomas üle õue, kuni jõudis naabri aiani. Sinna, kõrge rohu sisse, ta kadus.

„Issand jumal, mis see oli?“ karjus Siiri trepil kikivarvul seistes ja lahkunud boale hirmunult järele vaadates. „Rästik või?“

„Mis rästik, nägid ju et lohvi!“

„Kuidas lohvi roomata saab?“

„No kust mina tean, eks tal mingi mootor pea sees töötama... Mõni moodne mänguasi või? Kurat neid teab.“

„Äkki tuleb tagasi?“ hädaldas Siiri. „Mis sa arvad, kas tuleb?“

„Kurat, kust mina kõike teadma pean!“ vihastas Mait. Ta läks ja kiikas ettevaatlikult naabri aeda. Sealt paksude nõgeste ning takjate seest ei torganud midagi silma.

„Ma lähen räägin paar sõna Jaagupiga,“ ütles Mait. „Hoiatan teda kah. Ehk teab tema nõu, ta ju igavene meistriimees.“

Kuid Maidul polnudki tarvis Jaagupit lohvi eest hoiatada, sest kastanisilmne voolik peesitas otse naabrimehe trepil, samal ajal kui Jaagup sealsamas kõrval küünekäärile kleiti selga sobitas.

„Armas taevas, Jaagup, mis sa teed?“ küsis Mait. „Mis, kas sina meisterdadki neid... asjandusi? Mistarvis?“

„Iga töö tahab tegemist,“ vastas Jaagup, halli-mustakirju pulstunud habemega vanamees, kes oli eluaeg tehases treipingi taga seisnud ning nüüd oma isakodus pensionäripõlve pidas. Ta oli tuntud kui osav meistriimees, ikka kutsuti teda televiisorit parandama või viidi ta kätte rikkis triikraud. Aga voolikuid ja kruvikeerajaid polnud Jaagup varem elustanud, see komme oli tal uus ega meeldinud Maidule põrmugi. Juba kakerdasid ka kleidiga käärid Jaagupi õuel ringi, siin-seal vilksatas veel mingeid jalgade ning punnsilmadega esemeid. Ripsmetega telliskivi tuli lausa Maitu nuuskima ning müksas seejuures valusasti pahklud.

„Mis töö see niisugune on...“ õiendas Mait. „Ainult koerus. Palju sa neid juba teinud oled?“

„Seitsekümmend kolm tükki,“ vastas Jaagup ja võttis pihku lillepoti, mille sees kasvasid kressid. Ta keerutas potti uurivalts peos ja hõõrus mõtlikult liivapaberiga.

„Kudapidi see nüüd õigem oleks?“ pomises ta. „Kuhupoole saba peaks jääma? Ja mitu silma teha?“

„Mistarvis potile saba?“ nõudis Mait. „Lõpeta see jaburdamine! Seitsekümmend kolm tükki! Kus nad kõik on?“

„Laiali jooksnud,“ vastas Jaagup ja asus lillepotile silmi sisse raiuma.

„Aga kas sa sellele oled mõelnud, mis pahandust nad võivad teha?“ küsis Mait kurjalt. „Praegu võib-olla... tallavad mul aias roose? Kas nad hammustavad ka?“

„Kellele ma olen hambad teinud, need hammustavad,“ vastas Jaagup. „Need, kellel hambaid pole, ei hammusta.“

Maidu maja poolt kostis kisa. Mait sattus raevu.

„Kuradi vanamees!“ karjus ta. „Kui nüüd mõni sinu vördjas on mu naisele või lastele miskit häda teinud, siis ma löön su maha! Võiksid parem õue puhtaks niita, elad nõgeste sees nagu kärnkonn, häbi vaadata!“

Kõike seda hüüdes jooksis Mait juba elu eest oma maja poole. Midagi

hirmsat seal esmapilgul näha polnud, aga Siiri istus, nägu ehmunud, akna all ning osutas sõnatult sõstrapöösale. Seda oli koledasti räsitud ning polnud ka ime — põõsa keskel kükitas ilmatu pirakas vihmaveetünn.

„Kas sa saad minema!“ karjus Mait ja plaksutas käsi, nagu peletaks rästaid. Tünn kargaski oksti ragistades põõsast välja, punased marjakobarad lendasid igasse kaarde laiali. Kuuel rohelisel jalal kõikudes nägi ta välja nagu tohutu suur plekist ämblik. Världas lippas kiiresti värava poole, läks ümber, nii et temas loksunud vesi Maidu lillepeenardele valgus, kargas jälle püsti ning lidus nüüd hoopis kergemana hirve väledusel silmapiiri suunas, kuni sulas ühte taamal mustava metsaga.

Nüüd polnud Maidul ja Siiril enam hetkekski rahu. Imelikud elukad tulistasid neid pidevalt, kooserdasid õuel ja peitsid end varjualustesse. Mait käis mitu korda Jaagupiga kõnelemas, ähvardas kohtuga, aga vanamees üksnes vaikis või siis lausus napilt, et töö tahab tegemist, ja sellega kõik piirduski.

Jaagup oli juba õige suure vilumuse omandanud, iga viie minuti järel astus ellu uus imetegu. Neid oli päris väikesi, nagu kirbuna hüppav knopka või hõbepaberist frakiga nõõpnõelad, aga ka üsna suuri — kuni Jaagupi vana garaažini välja. Ka sellele pandi alla jämedatest tammepakkudest jalad, silmadeks supipotikaaned, ja nii ta siis tatsas aeglaselt ringi, jättes endast maha sügavaid jalajälgi ning ajades kogemata ümber Maidu värava. Maruvihane Mait tahtis garaaži jahipüssiga maha lasta, aga kuulid ei teinud telliskividele midagi. Garaaž üksnes kiirendas veidi oma kulgemist ja loivas lähedal paiknevale aasale, kuhu ta jäi nagu suur paks lehm päikese kätte peesitama.

Väiksemaid homunkulusi õnnestus Maidul ikka vahel harva hävitada ka — mis oli väga raske, sest nad olid vilkad kui viidikad —, aga abi oli sellest vähe. Jaagupi käte vahelt tuli uusi aadamaid ning eevasid meeletu kiirusega lisaks.

Esimestel päevadel oli ükspäinis Märgade pere Jaagupi kätetööga sõdima pidanud, kuid peagi ulatusid uute elukate rännuteed teistegi külaelanike aedadesse. Alguses tõusis paanika, pärast olukorra selginemist ja imelike olevuste päritolu tuvastamist aga tärkas kõigis viha. Ühiselt käidi Jaagupit noomimas. Kuid vanamees ei kuulanud kedagi, ning päriselt kätega õigust mõistma ka ei tahtnud hakata, Jaagup oli just valmis saanud kümme hambulist taburetti, mis näisid oma isast väga hoolivat. Mindi sama targalt tagasi.

Ka taevastes sfäärides tekitas Jaagupi tegevus pahameelt. Oma otsatus armulikkuses ei sekkunud Issand pikka aega Jaagupi jumalavallatusse tegevusse, kuid viimaks sai temagi mõõt täis.

„Kas see on surelikule inimesele kohane töö anda elu Jumala enda poolt elutuks määratud asjadele?“ küsis Issand eneselt. „Näed, töötab teine seal all nagu ahv, armetu putukas niisugune, ja paneb naeruks Meie poolt kehtestatud norme ning seadusi! Isepäine ja ülbe on see mees! Kui Meie

oleksime tahtnud, et teelusikas mööda kraavipervesid turniks, oleksime Meie ise ta sinna turnima saatnud, aga Meie ei pidanud seda otstarbekaks! Ja sellega tuleb surelikul leppida. Kraaviperve tarvis Me oleme loonud hüppaja konna ning siristaja heinaritsika, aga suhkru sulatamiseks teeklaasis — lusika! Ja nii jäägugi! Aamen!“

Issand saatis Jaagupile paar õpetliku sisuga unenägu, mis pidanuks mehele aru pähe panema, kuid et Jaagup peaaegu ei maganudki, vaid aina meisterdas, siis ei pääsenud need nägemused kuidagi oma ülesannet täitma ja lahtusid viimaks nagu lahtiselt seisma jäänud piiritus. Jaagup aga muudkui möllas. Ta võttis oma pintsaku, kinnitas varrukate külge kitist varbad ning saatis kuue kõndima.

Nüüd oli kõmu imeliste oskustega mehest juba õige kaugele levinud ning rahvast hakkas igast ilma otsast kokku voorima. Ümberkaudsetele elanikele polnud turistid vähem tüütavad kui Jaagupi nikerdused, pimeduse varjus anti huvireisijale armutult peksta. Karm abinõu hoidis turistide massi talutavuse piires.

Saabus keegi tütarlaps, kes õhetas vaimustusest ning võis tundide viisi kükitada Jaagupi jalge ees, imetledes vanamehe kiireid liigutusi ning osavust. Kui külarahvas taas meisterdajat manitsema tuli ja politseiga ähvardas, hakkas tüdruku nägu vihast ja vastikusest otse lõõmama.

„Kuidas te aru ei saa, et ta on geenius!“ hüüdis ta. „Ta on kunstnik, suurim elavaist ja suurim ka varem elanuist! Ta on Meister! Mida te tulete talle rääkima — et teie porgandid tallatakse ära! Mis tähtsust sellel on? Miks te takistate niisuguse tühise asja pärast kunsti sündi, miks te segate loojat tema imetegudes! Häbi peaks teil olema, madalad väikekodanlased! Ime tuleb teie õue peale, astub teie viletsatesse porgandipeenardesse, aga teie halisete! Te peaksite taevast tänama, et teile on antud elada ühel ajal Suure Jaagupiga!“

„Suur või mitte suur,“ vastas Mait Märg süngelt, „tüli on temast palju. Suveaeg, aga paljajalu õue minna ei julge sestpeale, kui ta oma habemenugadele jalad alla pani ning žiletid lendama õpetas. Need, kurat võtaks, kükitavad nüüd igal pool! Iial ei või olla kindel, et palja tallaga otse terasse ei astu! Lapsi ei julge õue lastagi! Rääkimata pesupulkadest, mis ligi hiilivad ja näpistavad. Kutsugu oma ebardid enda juurde ning pangu keldrisse kinni.“

Tüdruk naeris kahedalt.

„Jah, muidugi!“ pilkas ta. „Suur kunstnik on maailmale kinkinud säärase ime nagu jalgade ning imearmsate siniste silmadega habemenuga, aga maailm nõuab — pane oma ime keldrisse kinni! Tõesti, vahel ma vihkan seda armetut „maailma“! Kaduge nüüd siit ja ärge segage kauem kunstnikku!“

„Kunstnik või asi,“ urises üks külamees. „Eile vaatan — sada krooni vedeleb murul! Jeesus, missugune õnn! Tahan üles võtta, aga kus rahataht kukub korraga kalpsama, nagu mõni konnaraisk! Tee mis tahad, kätte ei saa! See Jaagup, vana siga, oli rahale kah jalad alla vusserdanud! Igavene

perse niisugune... Mõelge ise — rahale jalad alla! Sajakroonisele! Mul polnud kodus võib-olla süüagi, aga tema mängib rahaga, solgib seda! Igavene tõbras!“

Tüdruk ei kuulanud enam, vaid oli end Jaagupi jalge ette kerra tõmmanud ja uuris imetlevalt, kuidas Jaagup lambipirni kiilaspäele takkudest juukseid sobitas. Hambulised taburetid hakkasid juba õige demonstratiivselt lõugu laksutama ja külaelanikud läksid pahirana koju.

Ainult tüdruk jäi truult Jaagupi juurde.

„Oo meister!“ sosistas ta ühel ööl vanamehe dressipükstes jalgu emmates. „Kingi mulle laps! Ma tahan sulle sünnitada poja, kes käiks oma isa jälgedes! Heida mu kõrvale, geenius!“

„Pole aega, töö ei luba,“ vastas Jaagup. „Kuramuse hapupiim! Sai teisele habe ette pandud ja pajuoks selgrooks sobitatud, aga ikka kipub laiali vajuma! Ei aita muud, tuleb teha traksidega püksid! Siis ta ise kehitab neid, kui jälle valguma hakkab, ja püsib kenasti klimpis.“

Tüdruk ohkas kurvalt ning sõitis järgmisel päeval ära.

Kuid mitmesuguseid teisi hulle saabus. Tuli Loll-Mart, pikk ja vedel mees, kes kõndides lakkamatult käsi ringutas.

„Ah, jah, ah,“ kõneles ta. „Mina olen ka ikka tahtnud kõiksugu imeasju välja mõelda, mul kaks hammasratast juba olemas, aga vaat see kolmas on puudu! Oi, kui selle saan, siis teen niisuguse aparaadi, mis pritsib kuule ja segab putru ja kirjutab röövljutte kah. Oi, siis tuleb elu! Valleraa!“

Ta teretas kõiki vastutulevaid Jaagupi loodud vördjaid ja andis suurematele nagu kahhelahi või pesupali viisakalt kätt.

„Meie teenisime vist üheskoos kroonus,“ lausus ta mõtlikult saepukki vaadates. Saepukk ei vastanud midagi, lõi kepsu ning kargles. Loll-Mart kahmas soni peast ja kummardas alandlikult.

„Muidugi, härra major, teie olite ohvitser, aga mina ainult soldat, miks see mul meeles ei ole! On ikka. Elagu isamaa!“

Jaagup kleepis ajaviiteks Loll-Mardi kingadele jalad alla ning kinnitas ka väikesed käed risti rinnale, et kingad saaksid vajaduse korral trummilüüa. Mart oli hirmus tänulik, kõndis ise ees, kingad nagu kanapojad kannul, ja kiitis:

„Mis mul nüüd viga, kingad ise käivad, ma võin päris pašat mängida.“

Niisugused lood leidsid aset Jaagupi juures.

Pole imestada, et mitte ainult külarahva kannatus polnud katkemas. Ka Issand Jumal muutus üha rahunemaks. Jaagupi loodud olendeid olid kõik kohad täis ning meistri töö lõppu polnud ette näha. Issand otsustas Jaagupit karistada.

Ühel ööl läkski ta Jaagupile kallale, rõhus tema rinda ja katsus kaenla alt haarata. Jaagup hakkas vastu, rabeles ning põtkis jalgadega. Tükk aega madistati tagajärjetult, siis õnnestus Issandal Jaagup enda alla saada. Ta haaras kõhuli lebaval mehel laubast ja sikutas pead, nii et kaelalülid raksusid. Jaagup ägas, tegi meeletu pingutuse ning suutis end ümber pöörata, kusjuures

Issanda jalg jäi Jaagupi külje alla. Nüüd võis Jaagup kätega vabalt udjada, kuid jõud olid siiski võrdsed, ning vastu hommikut lahkus Issand häbistatult. Jaagupil oli ainult puus paigast ära, aga see ei takistanud tal tööd teha.

Ta meisterdas parajasti rehost ning kastekannust kokku pika kaela ning hõredate juustega, kalkunit meenutavat olendit, kui kuulis korraga kellegi häält oma kõrva juures sosistamas:

„Hea, tubli Jaagup!“ pinises hää. „Ära anna endale armu, vaid ehita aga edasi! Varsti on maa peal sinu loodud olendeid rohkem kui Jumala omi, ning siis on võim vahetunud! Siis on meil uus Looja, see vana kõrk isand aga kolib prügikasti! Veel veidi, Jaagup, veel veidi! Oh kui uhke ma su üle olen!“

Jaagup remmas käega, et piuksuvast sääsest lahti saada, kuid hää jätkas:

„Kui sa ainult saaksid luua suuremaid, hambulisemaid, otse kaljust tahutud olendeid, kellest ükski vägi jagu ei saa, siis oleks senisel kõrgel härrakesel seal pilve otsas varsti vesi ahjus. Me võtame võimu üle, me kukutame Issanda! Oi kui uhke ta siiani oli oma armetu saavutuse üle — luua põrmust inimesi! Aga sina, Jaagup, teed neid kas või sitsist! Sina, Jaagup, oled Prometheus, kes on andnud inimesoole selle, mis tal seni puudus — tõelise jumalikkuse!“

Jaagup sülitas tüdinult, toppis tropid kõrvadesse. Siis võttis ta koerasitta, keerutas sellele uhked vurrud ja lasi — vurdi! — lendu!

Kolm kuud töötas Jaagup hinge tõmbamata. Issand taevas jälgis teda hirmuga, Saatan rõõmuga, külarahvas tülgaustega. Enam Jaagupi elukaid ei kardetud, tubli jalahoop peletas nad alati eemale. Üksnes hambulisi taburette ei sõandatud veel puudutada ning supipotikaantest silmadega garaazile, mis oli metsas kahe kuuse vahele kinni jäänud ning seal nüüd tigidalt mõrises, ei tahtnud kah keegi appi minna — vaevalt et temasugune monstrum tänulikkusest midagi teab, tuleb veel päästjale kallale.

Siis ühel pärastlõunal, kui Jaagup oli parajasti vannilina millimallikana kaevu elama pannud, võttis ta korraga trepil istet, pühkis käed vastu kuube puhtaks ja pani suitsu ette.

„Valmis,“ ütles ta.

Otsekohe olid kohal Issand ning Saatan.

„Mis on valmis?“ küsis esimene.

„See töö on valmis. Kaheksateist tuhat elukat,“ seletas Jaagup. „Valmis.“

„Mis see nüüd tähendab — valmis!“ uuris Saatan pahaselt. „Tee aga veel. Näed, siin on üks vana kauss — puhu talle hing sisse!“

„Ei, rohkem pole tarvis,“ seletas Jaagup ja urgitses nina, „küll oli tüütu töö, aga ära tegin.“

„Ei saa aru...“ pomises Saatan. „Pole tarvis? Aga kellele siis need kaheksateist tuhat nii hirmus tarvilikud olid?“

„Ja miks sa, õnnis hing, neid üldse tegid, kui see töö nii tüütu oli?“ päris Issand.

„Nii oli ju tarvis,“ vastas Jaagup. „Pidi tegema. Töö ei kannata peos veeretamist.“

„Aga miks just kaheksateist tuhat?“ karjusid mõlemad — nii Issand kui ka Saatan kooris.

„No aga palju siis?“ küsis Jaagup vastu. „Nii nagu vaja oli, nii palju tegin. Nüüd on kõik. Lugege üle, kui tahate.“

Issand ja Saatan silmitsesid Jaagupit. Seal ta istus, ja tõepoolest — tundus, et tema laisa näo taga ei liigu ühtegi mõtet. Aga samas... Aukartusega Jaagupit tunnistades näis neile hetkeks, nagu lõsutaks aida ees puhkav tiiger. Lõtv, kuid kõigeks võimeline! Näe, nüüd haigutas! Lõuad tõmbuvad laiali, paljastuvad võimsad kihvad... Naksti! Jälle kokku. Saba tõuseb ja kerkib nõtkelt lehehunnikus...

„Ütle, kas ta on loll või ei ole?“ küsis Saatan Issandalt sosinal.

Jaagup näppis habemest lahti sinna kukkunud kõntsatüki ja määris hajameelselt särgiesisele laiali.

VAHVA NAINE

Marge oli kaheksateistaastane ning imetles kangesti ühte diskorit. See oli ilus pikk mees, lobeda keele ning kahemõttelise sõnavaraga, mille kuulamine Marge alati itsitama ja punastama ajas. Tal oli ühiselamus ka diskori pilt, samuti kassett, millele oli lindistatud mehe sõnamulinat.

Kui saaks veel autogrammi ka! Marge oli mitu korda üritanud iidolile ligi pääseda, oodanud pärast disko lõppemist arglikult klubi ukse ees, aga diskor polnud teda tähele pannud. Ikka oli tal ühes mingeid teisi, pikakoivalisi ja nägusaid beibesid, kes kilgates diskori mersusse ronisid, jättes häbeliku Marge neile kadedalt järele vaatama.

Kuid ühel õhtul, kui Marge taas langevas lumes seisis ning printsi ootas, väljus diskor klubist üksinda. Oli kohe tunda, et mehel on millestki puudus. Pilg vilas otsivalt ringi, kulg oli kipras... Siis märkas diskor aga Marget ja tema nägu valgus laia naeru täis.

„Ma juba vaatasin, et tohhoo pele, kõik hirvekesed on minema klõbis-tanud ja onu üksi jätnud,“ rääkis ta. „No mis sa seisad ja lõdised? Roni masinasse! Eluga!“

Marge hingas sügavalt sisse ja tegi, nagu kästud.

Mõne kuu möödudes mõistis ta, et on rase. See avastus lõi Marge esitsa pahviks. Mis siis nüüd saab? Abort? Ei, seda Marge ei soovinud, kartis. Minna diskorilt abi paluma? No ei... See mõlakas — jah, Marge arvamus mehest oli ühe öö jooksul pööningult keldrisse langenud — ei aitaks teda põrmugi, irvitaks ainult ja tiriks ehk koguni uuesti sängi. Uh, kuidas ta diskorit vihkas, ja tema isikus kõiki teisi mehi. Tema läks ju ainult autogrammi